



2 de novembre de 2003

SUMARI

5 Entrevista Cop de Clown

El periodista i actor Sergi Pons és un dels pallassos clowns més importants d'acabament del món. En aquest número de 'Dominical' ens explica com va arribar a aquest món i què li ha aportat.

6 i 7 Reportatge Sempre Narbona

El món de la gastronomia és un món molt interessant i molt variat. En aquest número de 'Dominical' ens expliquem com és el món de la gastronomia a Narbona i què hi ha de nou.

8 Entrevista Vicente Aranda

Vicente Aranda és un dels directors de cinema més importants d'Europa. En aquest número de 'Dominical' ens explica com és el món del cinema i què li ha aportat.

11 Història El Barri Vell de Girona

13 Gastronomia Els millors bolets

14 Col·leccionisme El tren de França

El tren de França és un dels trens més importants d'Europa. En aquest número de 'Dominical' ens expliquem com és el món del tren i què hi ha de nou.

Dominical

2 de novembre de 2003
12 pàgines
1,50 €
ISSN 1135-0400

Dominical

Un món insòlit

La seva trajectòria artística és una de les més enigmàtiques de tot l'art espanyol del segle XX. Ángeles Santos, nascuda a Portbou l'any 1911, va pintar quan només tenia entre 17 i 18 anys dos quadres que van sacsejar les avantguardes artístiques del moment.

TEXT: ALFONS PETIT

Ángeles Santos complirà divendres 92 anys i continua pintant. Nascuda a Portbou l'any 1911, explica que «pinto perquè he tingut aquesta vocació, però ja no tinc aquella imaginació de la meua joventut. La imaginació a la qual es refereix és la que la va fer crear, quan només tenia entre 17 i 18 anys, algunes obres —especialment els quadres *Un mundo* i *Tertulia*— que van sacsejar les avantguardes artístiques espanyoles del moment, li van valer un aplaudiment unànime de la crítica i van procurar-li l'amistat de personatges tan destacats com Federico García Lorca o Ramón Gómez de la Serna. Avui, aquella obra primerenca d'Ángeles Santos continua figurant en un lloc destacadíssim en la història de l'art espanyol del segle XX i és l'objecte d'una exposició que fins a l'11 de gener del 2004 es pot visitar al museu Patio Herreriano de Valladolid, la ciutat on, per atzars de la vida, la pintora portbouenca va realitzar aquestes obres.

Josep Casamartina, comissari de la mostra —*Ángeles Santos, un mundo insólito en Valladolid* n'és el títol—, sosté que la trajectòria de la pintora de Portbou «és una de les més enigmàtiques de tot l'art espanyol del segle XX». I n'explica el perquè: «Entre els 17 i 18 anys va pintar els seus quadres més famosos, que li atorgarien un lloc merescut en l'avantguarda espanyola i li farien aconseguir l'èxit i el reconeixement d'intel·lectuals i artistes ja en el moment de la seva creació. I en canvi, «a aquesta prodigiosa i aplaudida arrencada pictòrica li va seguir un misteriós període d'inactivitat creativa. Un temps després, Ángeles, instal·lada a Catalunya, reprendria la pintura però ja d'una forma més tèbia i allunyant-se per sempre dels seus portentosos i agosarats inicis i arribant fins i tot a destruir part de la seva obra anterior».

Casamartina afegeix que «en realitat va ser una sola pintura, *Un mundo*, presentada al IX Saló de Tardor madrileny el 1929, la que la va situar com una de les figures més interessants de l'època». Així, per exemple, l'any 1930 «a Madrid se li dedicava tota una sala

al X Saló de Tardor, amb una antològica de la seva sorprenent i precoç producció realitzada en només dos anys». *Un mundo, Tertulia* i fins a dinou obres de la pintora gironina, algunes de les quals no se sabia si existien, es mostren aquestes dies a Valladolid, en una exposició que es completa amb obres d'autors contemporanis d'Ángeles Santos —Salvador Dalí, Maruja Mallo, Federico García Lorca, Gregorio Prieto, Mariano de Cossío, Cristóbal Hall i Sinfiorano de Toro, entre d'altres— i diverses publicacions culturals del moment, algunes de les quals són les crítiques elogioses que va rebre Ángeles Santos quan va fer les seves primeres exposicions.

UNA VIDA DE VIATGES

Ángeles Santos Torroella va néixer a Portbou el 7 de novembre de 1911, filla de Julián Santos Estévez, funcionari de duanes nascut a Saucelle de la Ribera (Salamanca) i Aurèlia Torroella i Rodeja, de Portbou, filla del pro-



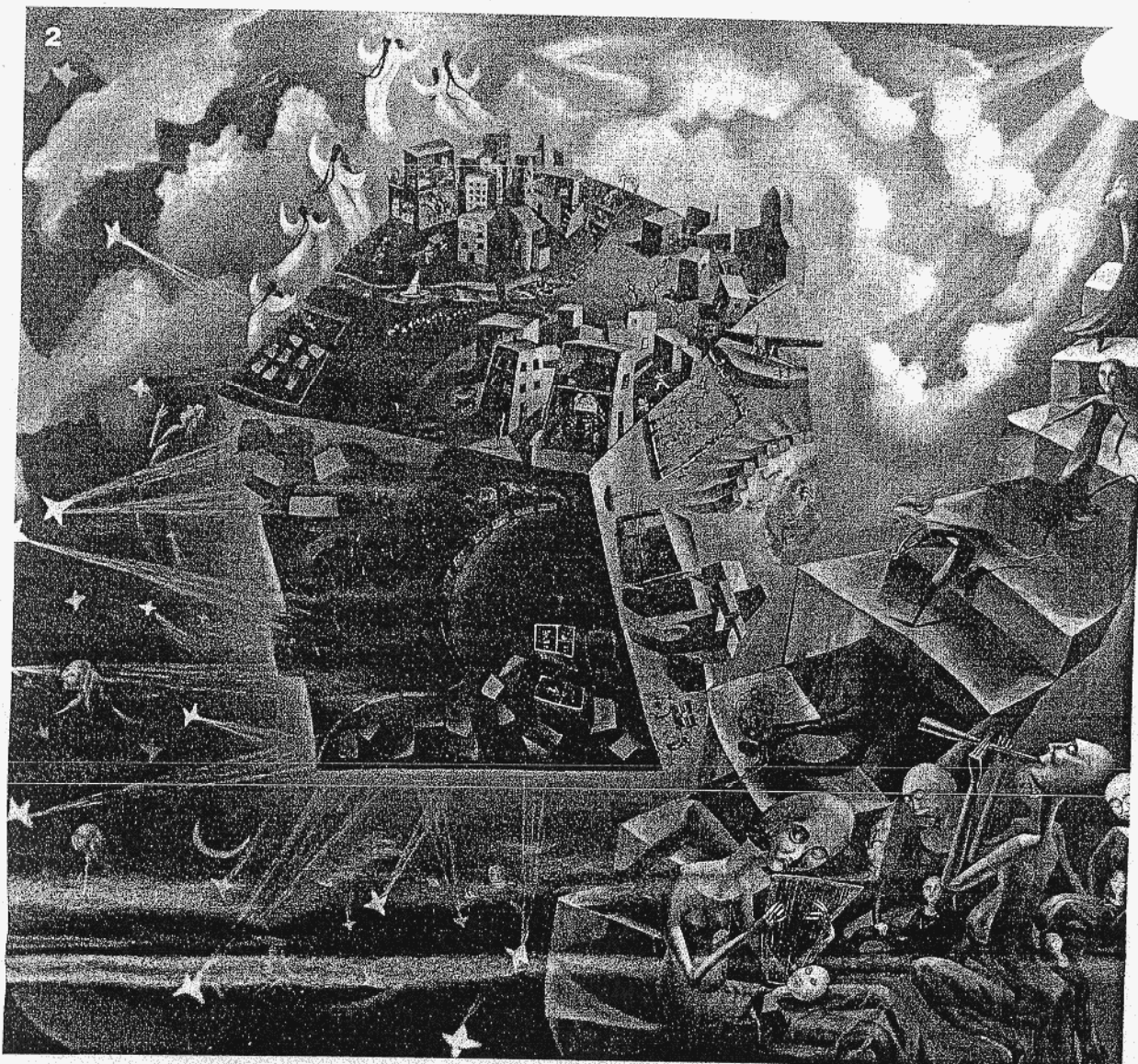
Del reconeixement a la inactivitat

«A aquesta prodigiosa i aplaudida arrencada pictòrica li va seguir un misteriós període d'inactivitat creativa», diu el comissari de l'exposició sobre Ángeles Santos que es pot veure a Valladolid

pietari d'una important empresa d'exportació. El matrimoni va tenir vuit fills —un d'ells el prestigiós crític d'art Rafael Santos Torroella—, dels quals Ángeles n'era la més gran. Com que la llei fixava en aquell moment que els funcionaris de duanes s'havien de traslladar cada tres anys, entre el 1914 i el 1920 la família Santos-Torroella va viure a Ripoll, la Jonquera i el Pertús. Entre el 1921 i el 1923 la família viurà a Fregeneda (Salamanca) i Valladolid (el pare havia estat destinat a la Inspecció dels Alcohols i Sucres), i el 1924 marxaran cap a Ayamonte (Huelva).

És en l'etapa entre 1924 i 1926 quan Ángeles Santos té el seu primer contacte amb la pintura: els pares la porten interna al col·legi de Les Concepcionistes de Sevilla i hi fa els seus primers dibuixos, a partir de làmines

3 Dimecres
Dijous 23
de novembre de 2000



Fotos:

1
Una fotografia
d'Ángeles Santos de
l'any 1936.

2
«Un mundo» (1929).

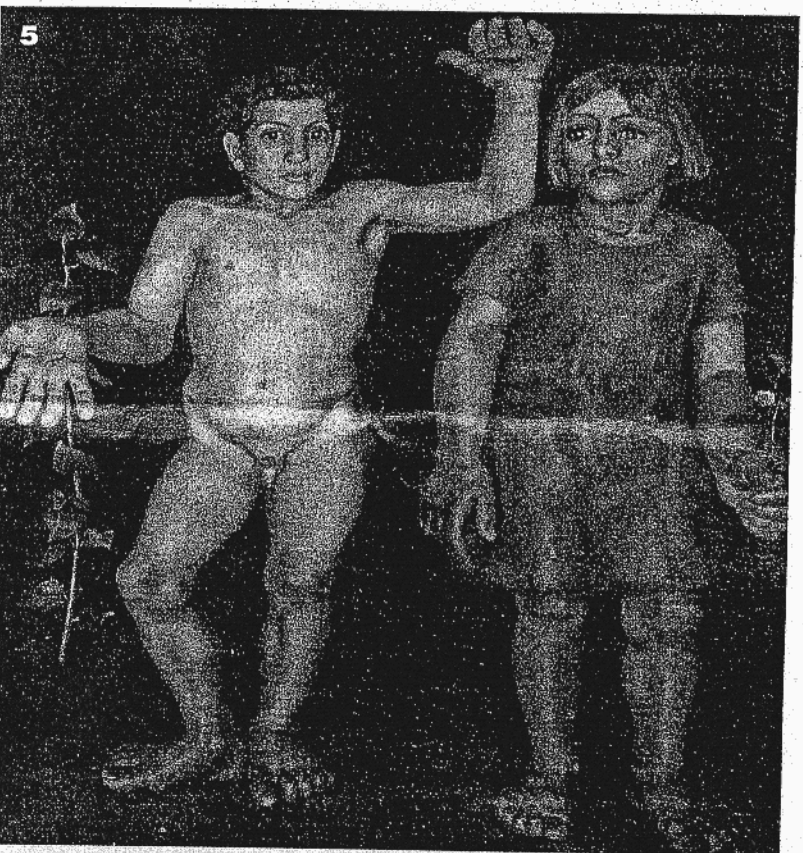
3
«Tertulia» (1929).

4
«Familia cenando»
(1930).

5
«Niños y plantas»
(1930).

6
Ángeles Santos da-
vant del seu quadre
«Un mundo», el pas-
sat 24 de setembre,
un dia abans que
s'inaugurés l'exposi-
ció que li ha dedicat
el museu Patio Herre-
riano de Valladolid.





En un antic convent



... d'Alfonso Santoni, que va ser el fundador del Museu de l'Empordà, i que va ser el que va aconseguir que el Museu de l'Empordà adquirís la col·lecció de pintures de Santos. El Museu de l'Empordà és el que té la col·lecció més completa de la seva obra, amb més de 100 obres. Els seus quadres són molt diversos i expressius, i reflecteixen la seva vida i la seva obra. Els seus quadres són molt diversos i expressius, i reflecteixen la seva vida i la seva obra.

... de la seva vida i la seva obra. Els seus quadres són molt diversos i expressius, i reflecteixen la seva vida i la seva obra. Els seus quadres són molt diversos i expressius, i reflecteixen la seva vida i la seva obra.

d'Ingres. L'any 1927 la família torna a Val dolid i és aquí on comença la veritable formació artística d'Ángeles Santos. Estudia al col·legi de les Dominiques Franceses però cada matí rep classes particulars del pintor i restaurador italià resident a la ciutat castellana: Cellino Perotti, que li ensenya a pintar i pissos a partir de làmines i fotografies. Amb aquest bagatge, Ángeles Santos pinta les seves primeres obres l'estiu del 1927 a Saucelle de la Ribera, el poble del seu pare. *Paisaje i El tío Simón*. El mateix estiu, a Portbou, enllesteix *La tía Marieta i Niños en jardín*. De retorn a Valladolid, participa a finals d'octubre en una exposició col·lectiva al Círculo Mercantil, on li donen un diploma. Però el més important és que Francisco de Cossío escriu una crítica entusiasta al diari *El Norte de Castilla* sobre l'obra d'Ángeles —coneguda com a Angelita, llavors— Santos, i recomana al seu pare que la noia es dediqui exclusivament a la pintura i deixi el col·legi.

TOT EL MÓN EN UN QUADRE
Tot és a punt perquè Ángeles Santos revolucioni el panorama artístic espanyol del moment. Es comença a relacionar amb els cercles culturals de Valladolid, en tertulies a les quals assistia acompanyada pel seu pare, que serà també qui encarregarà l'enorme tela (290x310 centímetres) sobre la qual la seva filla pintarà *Un mundo*: «Volia pintar tot el que havia vist a la vida, i per això li vaig demanar al meu pare una tela molt gran, perquè hi cabés tot». El resultat va ser una obra que s'avançava al surrealisme i que va sorprendre destacats intel·lectuals de l'època, alguns dels quals, com Lorca o Jorge Guillén, ja havien anat a Valladolid a visitar Ángeles Santos mentre creava aquest quadre i la seva altra gran obra, *Tertulia*.

Un mundo, avui, continua impressionant. És la peça estrella de l'exposició al Museu Patio Herreriano i el visitant s'asseu per observar-la de lluny i poder-la abastar en la seva totalitat, i després s'hi acostava per poder apreciar tots els detalls que hi són representats: extraterrestres, àngels, estrelles, escenes de la vida quotidiana, etc. Era una etapa de creació frenètica —no menjava, només pintava—, que li va provocar alguns problemes psicològics i va fer que els seus pares la internessin durant un mes en un sanatori de Madrid. Quan en va sortir, Ángeles Santos deixaria de pintar durant una llarga temporada, tot i que la seva obra continuava essent objecte d'exposicions a tot el món —de Pittsburgh a Oslo, passant per nombroses ciutats espanyoles.

L'any 1931 la família Santos-Torroella es trasllada a Sant Sebastià, i el 1934 a Barcelona. Ángeles Santos aprofita per passar llargues temporades a Portbou i Olot, a casa dels seus oncles, on coneix Joan Teixidor i Ignasi Agustí, amics íntims del que es convertiria en el seu marit, el pintor Emili Grau Sala, que també va fer que reprengués la pintura, però d'una manera molt diferent: «Vaig conèixer la riquesa dels colors de l'impressionisme i em vaig anar oblidant de les tonalitats ombrívols. Vaig decidir, a més, que tota la meua pintura tindria la seva inspiració en la realitat». Ángeles Santos i Emili Grau Sala es van casar el 15 de gener del 1936 i l'inici de la Guerra civil els va sorprendre a Portbou, des d'on van creuar a França. Començava una etapa de separació per al matrimoni: Grau Sala se'n va a París i Ángeles Santos, embarassada, torna a Espanya amb la seva família i resideix en diferents indrets —del 1947 al 1959, entre Figueres i Portbou— seguint els trasllats del seu pare.

El 1969 es produeix el retrobament definitiu amb el seu marit, que moriria el 1975, el mateix any que Julián Santos, el pare de la pintora. Ángeles Santos, que actualment resideix a Madrid, continua pintant i la seva obra primera continua recorrent el món, tot i que a les comarques gironines no se n'han fet gaires exposicions: dues d'individuals a Figueres (el 1951 a la Sala Icaria i el 1986 al Museu de l'Empordà) i la col·lectiva «Pintors surrealistes de l'Empordà», també al Museu de l'Empordà de Figueres. De fet, Ángeles Santos va dipositar *Un mundo* en aquest mateix museu l'any 1975, però l'any 1992 l'adquiriria el Museu Nacional Centre d'Art Reina Sofia, de Madrid, que dos anys més tard també incorporaria al seu fons *Tertulia*.